

Горідько О.В.

студентка

Університету митної справи та фінансів

Якімова В.І.

студентка

Університету митної справи та фінансів

Новікова Л.Ф.

доцент кафедри грошового обігу та банківської справи

Університету митної справи та фінансів

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

У статті проведено узагальнення основних завдань економічних реформ банківського сектору економіки, проаналізовано показники діяльності банківської системи України у 2014–2016 рр., окреслено основні проблеми діяльності вітчизняного банківського сектору та завдання, вирішення яких сприятиме стабілізації та ефективізації його діяльності. Аналіз стану вітчизняного банківського сектору дав змогу виявити основні проблеми, вирішення яких сприятиме підвищенню фінансової стійкості та надійності банківського сектору. Динаміка обсягу депозитів від фізичних осіб є висхідною, що свідчить про підвищення довіри до суб'єктів української банківської системи. Динаміка структури наданих клієнтам кредитів протягом аналізованого періоду порівняно стійка. Сучасний ринок України відображає новий підхід до господарювання, де підприємництво полягає саме в оцінці прибутковості певної послуги, проекту чи товару з поєднанням ефективності використання банківських ресурсів. Така модель є відображенням принципу міжнародної практики.

Ключові слова: банк, банківська діяльність, банківська система, реформування банківської системи, сталий розвиток, реформа.

В статье проведено обобщение основных задач экономических реформ банковского сектора экономики, проанализированы показатели деятельности банковской системы Украины в 2014–2016 гг., определены основные проблемы деятельности отечественного банковского сектора и задачи, решение которых будет способствовать стабилизации и эффективизации его деятельности. Анализ отечественного банковского сектора позволил выявить основные проблемы, решение которых будет способствовать повышению финансовой устойчивости и надежности банковского сектора. Динамика объема депозитов от физических лиц является восходящей, что свидетельствует о повышении доверия к субъектам украинской банковской системы. Динамика структуры предоставленных клиентам кредитов в течение рассматриваемого периода сравнительно устойчивая. Современный рынок Украины отражает новый подход к хозяйствованию, где предпринимательство заключается именно в оценке доходности определенной услуги, проекта или продукта с сочетанием эффективности использования банковских ресурсов. Такая модель является отражением принципа международной практики.

Ключевые слова: банк, банковская деятельность, банковская система, реформирование банковской системы, устойчивое развитие, реформа.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку економіки України характеризується деструктивним впливом соціально-економічних, політичних, інституційних факторів. Тому великого значення набуває стабілізація функціонування банківського сектору як ключового суб'єкта сталого розвитку економічної системи держави загалом. Тільки через ефективну банківську систему можна здійснити реструктуризацію економіки, якої так потребує Україна.

Підписання Україною Угоди про асоціацію з Європейським Союзом стало вирішальним поштовхом до реформування фінансового сектору економіки. Вибір європейської моделі

розвитку та розбудови фінансового сектору, здатного забезпечити подолання кризових явищ та побудувати ринкове конкурентоспроможне середовище, потребував системного вирішення низки питань, таких як стрімке зростання частки проблемних активів на балансах банків, суттєвий відтік депозитів, згорання кредитування, суттєве погіршення якості кредитних портфельів, скорочення власного капіталу, збиткова діяльність тощо.

Проведення так званого «очищення» банківської системи привело до суттєвих наслідків як для банків, так і для всієї економіки країни. Аналіз динаміки основних показників діяльності банків

набуває важливості та актуальності, адже є ката- лізатором ефективності впровадження реформ і на практиці показує їх результативність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню реформування та актуальним питанням функціонування банківського сек- тору економіки в умовах впливу дестабіліза- ційних факторів присвячені роботи багатьох теоретиків та практиків банківської справи: Л.О. Примостки, Я.І. Чайковського, Т. Смов- женко, І. Кравченко, Г. Багратян, Я.С. Головіної, А.А. Гриценко, С.М. Ксьондза та А.П. Степаш- ної, Т.І. Євченко та ін.

Метою статті є визначення результатів упровадження реформ на діяльність банків- ської системи України. Завдання дослідження полягає в аналізі динаміки основних показни- ків діяльності банків України у 2015–2017 рр. та окреслення подальших тенденцій і перспектив функціонування банківського сектору.

Виклад основного матеріалу дослідження. Банківська система України сьогодні перебуває у процесі посткризового відновлення. Фінан- сова криза показала нездатність банківської системи України подолати несприятливі явища в економіці та її потребу в запровадженні низки реформ, спрямованих на стабілізацію стану банківського сектору.

Сьогодні основними документами, що кори- гують курс розвитку вітчизняного банківни- цтва, визначають принципи його структурної перебудови, є «Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року» [1], що була оновлена у 2017 році згідно з рішенням НБУ № 28, та «Засади стратегічного реформу- вання державного банківського сектору до 2025 року» [2]. Ці програми реформ генеру- ють основні завдання, які ставить держава для комплексного сталого розвитку економіки загалом і банківського сек- тору зокрема [3]:

- виведення з ринку неплатоспроможних банків;
- підвищення капіталізації;
- розкриття власників;
- очистка від «сміттєвих» активів;
- захист кредиторів, споживачів та інвесторів;
- відновлення довіри;
- розвиток інфраструктури;
- очищення фінансового сектору;
- перезавантаження фінан- сового сектору;
- створення передумов для довгострокового сталого роз- витку фінансового сектору.

Щодо збільшення капіталізації, то ця ціль була підкріплена Постановою НБУ № 242 від 7 квітня 2016 р. [4], відповідно до якої банки, статутний капітал яких не відповідає вимогам частини першої статті 31 Закону України «Про банки і банківську діяльність», зобов'язані змі- нити його розмір відповідно до вимог цього закону. Через це велику кількість банківських установ, що не відповідала вимогам зазна- ченої Постанови та Закону України «Про бан- ківську діяльність», було ліквідовано, а деякі з них перебувають у процесі санації. Динаміку кількості діючих банківських установ протягом досліджуваного періоду показано на рис. 1:

Станом на 01 січня 2018 р. ліцензію НБУ мали 82 банківські установи (в т.ч. 38 банків з іноземним капіталом). На кінець 2017 року кількість функціонуючих банківських установ скоротилася на 15% проти 2016 р. та на 30% проти 2015 р.

Загалом на кінець 2017 року кількість плато- спроможних банків скоротилася на 14. З них 8 установ було виведено з ринку через недо- тримання вимог до капіталу, 1 – через непро- зору структуру власності, 4 – припинили діяль- ність без ліквідації юридичної особи, 1 банк було приєднано до іншого, 95 банків знахо- дяться у стадії ліквідації.

Протягом аналізованого періоду в струк- турі власності банківської системи України (далі – БСУ) відбувалися значні перегрупую- вання. Внаслідок переходу системного ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК» у стовідсоткову власність держави частка державних банків в струк- турі активів БСУ значно зросла та станом на 01.01.2018 р. становила 52%. Частка банків з приватним українським капіталом становила близько 13%, банків іноземних банківських груп – 35% (рис. 2).

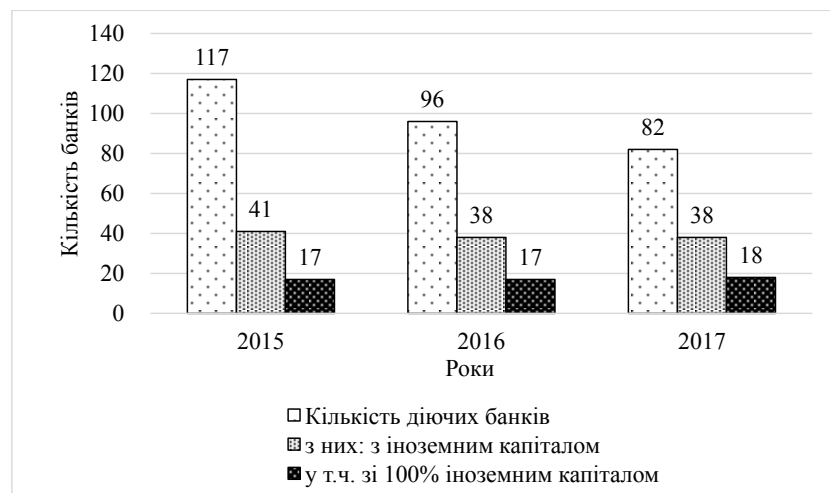

Рис. 1. Динаміка зміни кількості банків у 2015–2017 рр.

Джерело: складено авторами на основі [5; 6; 7]

Активи українських працюючих банків на початок 2016 р. становили 1,254 трлн. грн., а на початок 2018 р. – 1,336 трлн. грн. (протягом року активи збільшилися на 0,065 трлн. грн., або на 6,5%). Динаміка зміни обсягу активів протягом 2015–2017 рр. наведена в табл. 1.

Щодо кредитного ринку, то його розвиток можна охарактеризувати показниками, наведеними у таблиці 2. Показники 2015–2017 років відображені без урахування коригуючих річних проводок, у тому числі за результатами зовнішнього аудиту НБУ.

Обсяг наданих кредитів у 2017 р. порівняно з 2015 р. зріс на 35 млрд. грн., або на 3,4%. Дина-

міка структури наданих клієнтам кредитів протягом аналізованого періоду порівняно стійка: масова частка кредитів, наданих юридичним особам, становить більш ніж 80%, хоча і відбувається її коливання з 831 млрд. грн. у 2015 р. до 870 млрд. грн. у 2017 р. Обсяг кредитів, наданих фізичним особам, зменшився протягом 2015–2017 рр. на 1,1 в.п.

Проаналізувавши основні показники розвитку депозитного ринку України (табл. 3), можемо сказати, що обсяг залучених коштів протягом 2015–2017 рр. зріс на 162 млрд. грн. або на 1,9%. Динаміка обсягу депозитів від фізичних осіб є висхідною, що свідчить про підвищення довіри до суб'єктів української банківської системи.

За підсумком 2017 р. 40 із 82 функціонуючих банків отримали збитки на загальну суму 40,284 млрд. грн. З цієї суми більш ніж 57% (22,966 млрд. грн.) припадає на ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК». Інші банківські установи, що завершили 2016 р. із додатнім результатом діяльності, отримали сукупно 15,92 млрд. грн. прибутку.

Серед найбільш прибуткових за підсумком 2017 р. банків були здебільшого фінансові установи з іноземним капіталом – «Райффайзен Банк Аваль», «УкрСиббанк», «Креді Агріколь Банк», «Сітібанк» [8].

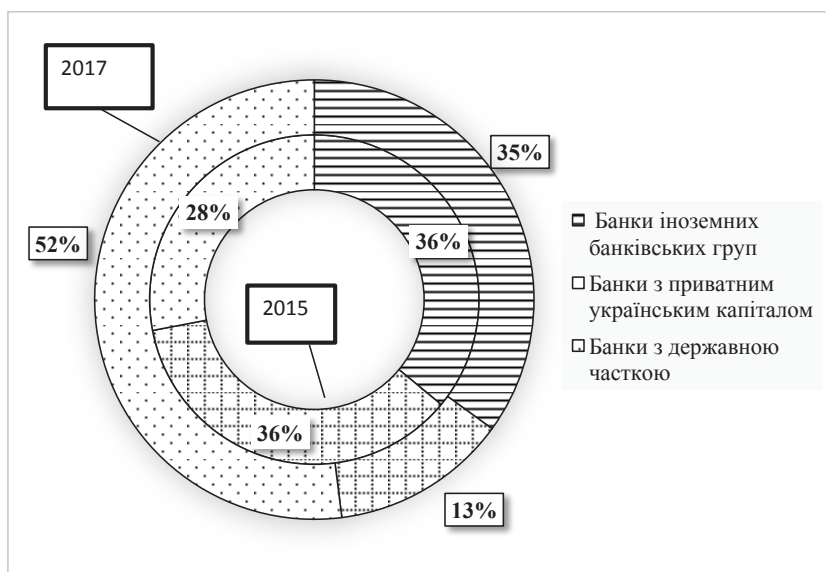

Рис. 2. Динаміка структури власності активів банківської системи України у 2015–2016 рр.

Джерело: складено авторами на основі [5; 6; 7]

Таблиця 1

Динаміка структури активів банківської системи у 2015–2016 рр.

Показник	01.01.2016	01.01.2017	01.01.2018
Активи, млн. грн	1 254 385	1 256 299	1 336 358
Активи в іноземній валюті, млн. грн	581 701	519 058	506 533
Загальні активи (не скориговані на резерви за активними операціями), млн. грн	1 571 411	1 737 272	1 848 333
з них: нерезиденти, млн. грн	197 021	190 664	173 077
Загальні активи (не скориговані на резерви за активними операціями) в іноземній валюті, млн. грн	799 842	788 253	755 091

Джерело: складено авторами на основі [5; 6; 7]

Таблиця 2

Динаміка показників розвитку кредитного ринку України у 2015–2017 рр.

Показник	2015		2016		2017	
	млрд. грн	питома вага, %	млрд. грн	питома вага, %	млрд. грн	питома вага, %
Кредити, надані клієнтам:	1007	100,0	1004	100,0	1 041	100,0
фізичним особам	176	17,5	157	15,7	171	16,4
юридичним особам	831	82,5	847	84,3	870	83,6

Джерело: складено авторами на основі [5; 6; 7]

Таблиця 3

Динаміка структури ринку депозитів України у 2014–2016 рр.

Показник	2014		2015		2016	
	млрд. грн	питома вага, %	млрд. грн	питома вага, %	млрд. грн	питома вага, %
Зобов'язання банків	1151	х	11323	х	1173	х
кошти фізичних осіб (з ощадними (депозитними) сертифікатами)	402	35	437	39	479	41
кошти юридичних осіб	319	28	370	33	404	34

Джерело: складено авторами на основі [5; 6; 7]

Загалом, можна виділити такі проблеми функціонування банківської системи, як [9, 10]:

– скорочення кількості банків: зі 117 у 2015 р. до 82 у 2017 р.;

– значний відтік депозитів через «дедоларизацію»: навіть найбільш надійні банки через ризики не готові працювати з валютою. Окремі надійні банки за доларовими депозитами дають символічні 0,01%, виконуючи лише роль «сейфа». Проте навіть за таких умов доларизація вкладів зросла на 1,4% через ефекти послаблення гривні;

– висока частка непрацюючих кредитів;

– дороговизна кредитних ресурсів та законодавча незахищеність кредиторів в Україні;

– низький рівень ризик-менеджменту більшості банків. Як показали результати 2015–2017 рр., багато банків України не приділяли належної уваги управлінню кредитним ризиком та ризиком ліквідності, що призвело до зростання проблемної заборгованості в кредитному портфелі і неможливості виконувати свої зобов'язання в строк;

– генерування банківською системою України збитків.

Висновки з проведеного дослідження.

Таким чином, у статті нами розглянуто головні

тенденції у реформуванні банківської системи України, проаналізовано основні показники діяльності банківського сектора економіки, окреслено проблеми, що характерні проаналізованому періоду функціонування вітчизняної банківської системи.

Загалом для підвищення ефективності та вдосконалення функціонування БСУ необхідно здійснити такий комплекс заходів:

– підвищити рівень капіталізації банків через залучення додаткового акціонерного капіталу;

– підвищувати показники ліквідності банків шляхом удосконалення інструментарію регулювання ліквідності та перегляду нормативів ліквідності, цьому сприятиме введення у 2018 році нового нормативу ліквідності LCR;

– активно розвивати і впроваджувати ризик-менеджмент як ефективний інструмент реагування та попередження системного ризику;

– підвищити рівень консолідації банків шляхом підвищення якості та конкурентоспроможності банківських послуг.

Аналіз стану вітчизняного банківського сектору дав змогу виявити основні проблеми, вирішення яких сприятиме підвищенню фінансової стійкості та надійності банківського сектору.

Список використаних джерел:

1. Національний банк спільно з Нацкомісією з цінних паперів та фондового ринку; Нацкомісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Міністерства фінансів; Фондом гарантування вкладів фізичних осіб; професійними асоціаціями (НАБУ, УФУ тощо) та інші. Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року [Електронний ресурс]. 14.07.2015 р. м. Київ. URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=18563297>.

2. Національний банк спільно з Нацкомісією з цінних паперів та фондового ринку; Нацкомісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг; Міністерства фінансів; Фондом гарантування вкладів фізичних осіб; професійними асоціаціями (НАБУ, УФУ тощо) та інші. Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року (оновлена) 16.01.2017 р. м. Київ. URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=43352266>.

3. Семенча І.Є. Фінансовий стан банку у розрізі реформування банківської системи України [Текст] / Ілона Євгенівна Семенча, Олексій Володимирович Письменний // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: О.В. Ярошук (голов. ред.) та ін. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2017. Том 27. № 2. С. 122–129.

4. Постанова «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України» від 17.04.2016 р. № 242 / Національний банк України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0242500-16>.

5. Річний звіт Національного банку України за 2015 рік / Департамент статистики та звітності Національного банку України. URL: [http:// www.bank.gov.ua](http://www.bank.gov.ua).
6. Річний звіт Національного банку України за 2016 рік / Департамент статистики та звітності Національного банку України. URL: [http:// www.bank.gov.ua](http://www.bank.gov.ua).
7. Річний звіт Національного банку України за 2017 рік / Департамент статистики та звітності Національного банку України. URL: [http:// www.bank.gov.ua](http://www.bank.gov.ua).
8. Названі найбільш збиткові і прибуткові банки 2017 року. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2018/02/8/633889/>.
9. Банківський сектор України: реалії та перспективи. URL: <http://www.vashbankir.com/financial-literacy/articles/bankovskiy-sektor-ukrainy-realii-i-perspektivy.html?hl=uk>
10. Банківська система: НБУ підвів підсумки 2017 року та окреслив ризики 2018 року. URL: <http://finbalance.com.ua/news/>.

Goridko O.V., Yakymova V.I., Novikova L.F.

ANALYSIS OF MAIN INDICATORS OF BANKS ACTIVITIES IN THE CONDITIONS OF REFORMING BANKING SYSTEM OF UKRAINE

The article summarizes the main tasks of the economic reforms of the banking sector of the economy, analyzes the performance of the banking system of Ukraine in 2014-2016, outlines the main problems of the domestic banking sector and the tasks that will contribute to stabilization and effectiveness of its activities.

Ukraine's banking system is currently in the process of post-crisis recovery. The financial crisis has shown the inability of the banking system of Ukraine to overcome the adverse developments in the economy and its need for a series of reforms aimed at stabilizing the banking sector.

The banking system of Ukraine has undergone significant changes, in particular in terms of liquidity and profitability. The prospect and development of banks in Ukraine depends not only on the state of the economy, but also on the political and social situation in the country. And this dependence also manifests itself in creating a competitive environment, proper control and regulation system.

An analysis of the state of the domestic banking sector made it possible to identify the main problems, the solution of which will increase the financial stability and reliability of the banking sector. The dynamics of deposits from individuals is rising, which indicates an increase in confidence in the subjects of the Ukrainian banking system. The dynamics of the structure of loans granted to clients during the analyzed period is relatively stable. The modern Ukrainian market reflects a new approach to business, where entrepreneurship is precisely in assessing the profitability of a particular service, project or product, with the combination of the efficiency of using bank resources. Such a model reflects the principle of international practice.

Today, the banking system is being purged and, in order to accelerate the improvement of the banking sector, it is necessary: to increase the level of capitalization of banks, to actively develop risk management, to increase the level of consolidation of banks, to increase the liquidity of banks.

Key words: bank, banking, banking system, reform of the banking system, sustainable development, reform.